



Konec roku se blíží a je naším dobrým zvykem vypořádat se s velkými i malými závazky. Naším malým krajským závazkem je vyrovnaní členského příspěvku na rok 1994. Vedoucí regionů nebo jejich důvěrníci očekávají proto jeho zaplacení v nejkratší Vám možné době.

# ZPRAVODAJ

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

9/93  
ročník 3

Vladimír Dufek, Ludmila Poláková  
Niva - Hubinská přežila rovněž svoji smrt

V předchozím čísle Zpravodaje byl uveřejněn článek L. Marškové o občanech Moskovštiny, malé obce na Volyni, kteří přežili svoji smrt. Měl je dne 13. července 1943 postihnout stejný osud jako občany blízkého (asi 7 km) Českého Malína. Jen shodou okolností byl v posledních chvílích zažehnán. Myslíme si, že je nutno podobné zprávy publikovat pro informaci jak naší veřejnosti, tak i historiků, připravujících nové vydání dějin české Volyně. Dovolujeme si z těchto důvodů podat krátkou zprávu i o naší obci, Nivě-Hubinské, která se rovněž ocitla náhle, nečekaně v podobném nebezpečí jako Moskovština.

V létě, přede žněmi, onoho nešťastného roku 1943 (přesné datum si nepamatujeme), vtrhli do vesnice po zuby ozbrojení němečtí vojáci; nevíme, zda šlo o esesáky nebo také o příslušníky armády (asi kombinované). Ozvala se kulometná střelba, nářek žen. Vyběhl jsem z našeho stavení. Na vyvýšeném přejezdu přes železniční trať, probíhající vedle naší chatě jsem spatřil německého důstojníka na koni, jak ostře, hlasitě uděluje rozkazy podřízeným vojákům. Ozvala se opět krátká kulometná dávka ve vzdálenosti asi 200 m a křik žen a dětí. Bez dlouhého rozmyšlení jsem se rozhodl, že vysvětlím Němcům situaci v naší vesnici. Stejným způsobem uvažoval i náš soused V. Holý. Oba jsme pospíchali Němcům naproti. Začal jsem středoškolskou němčinou vysvětlovat, že jsme ryze česká obec, že zde nejsou žádní partyzáni, že jsme loajální občané, kteří plní předepsané dodávky a nikoho neochozují. Německý důstojník s poraněnou rukou mne chvíli poslouchal, snad i se zájmem. Mlou řeč přerušila opět dávka z kulometu, a ještě výraznější křik a nářky. Se sousedem jsme si v tu chvíli uvědomili krajní nebezpečí, do kterého jsme se dostali. Důstojník se obrátil na jednoho z civilistů, kteří ho doprovázeli, s otázkou: "Ist das recht?". K mému překvapení to byl Polák, můj bývalý učitel, ředitel sedmiletých škol v Hubině, který měl ke mně vždy velmi dobrý vztah (opakované mne a mé rodiče přesvědčoval, že musím na studia). Cítil jsem, že svítil naděje. Pan "kierownik szkoły" však neodpověděl okamžitě, chvíli se rozmyšlel, váhal. Promluvil jsem na něj polsky asi v tom smyslu, že přece musí potvrdit, že jsem německému důstojníkovi nelhal, vřdyt jste nás, jako učitel, přesvědčoval a nabádal, že je nutno vždy a za všech okolností mluvit pravdu. Pod vlivem mých slov přece jen prohlásil, že je to pravda. Vytáhl píšťalu a dlouze a pronikavě na ni zapískal. Vojáci, kteří na nás mířili svými samopaly, odstoupili. Za chvíli z různých usedlostí přibíhali další vojáci a asi za půl hodiny odtáhli z vesnice. Teprve pak jsme zjistili, co se vlastně připravovalo. Do stodol u Škopánů a Poláků, obklopených vojáky, byli nahnáni naši občané, muži, plačící ženy a děti. Některým se podařilo utéci do polí a schovat se ve vysokém obilí. Jednu stodolu zapálili, oheň se však podařilo brzo uhasit. V tu chvíli jsme si s Holým uvědomili, co všechno se mohlo stát. Roztrásky se nám nohy, byli jsme bledí, museli jsme si sednout. Celá vesnice nám děkovala za záchranu, a snad nejvíce ti, bezprostředně ohrožení. Mnozí nás považovali za hrdiny. Já jsem se však jako hrdina vůbec necítil. Spíše jsem byl nezkušený až naivní, dosud jsem nepoznal bezprostřední ohrožení života z německé strany. Věřil jsem, že musím Němce přesvědčit. Vyšlo to však spíše díky náhodě, díky onomu polskému učiteli. Mé sestry, schované za vesnicí v obilí, mě již oplakávaly.

Samozřejmě, že jsme pak přemýšleli a uvažovali o příčinách přepadení naší obce. Byla to zást Poláků, vždy večer projíždějících přes naši vesnici do Senkevičovy pod německou ochranou a kteří asi záviděli, že se dosud Čechům v našem regionu dařilo přece jen klidněji žít a pracovat. Možná, že to byli vyzbrojení ukrajinští "chlopci", kteří se na několika povozech objevili v naší obci asi před týdnem a po několika hodinách odjeli, aniž měli na nás nějaké požadavky. Nelze takovou možnost vyloučit. Je velmi pravděpodobné, že Němci měli dostatek informací o pohybech partyzánských oddílů. Myslíme si, že bychom se mohli na patřičném fóru pokusit jednou o fundovanější vysvětlení příčin dokončených (Malín, Sergejevka) nebo podobných nedokončených zločinů na Volyni.



Grafický návrh pana Zd. Dubanského byl použit i vyzdobě dopisních obálek.

Václav Kačírek  
Nic není zapomenuto!

O hrůzách a utrpeních milionů obyvatel různých zemí světa, spáchaných fašistickými hrdlořezy za druhé světové války, bylo řečeno a napsáno mnoho svědectví a podáno hodně důkazů. I když od konce válečného běsnění uplynulo bezmála 50 roků, ukazuje se, že je nutno si tyto okamžiky stále připomínat. Prostě nezapomínat na utrpení, které s sebou válka přináší, na oběti, které si válečné události vyžádaly.

Dne 6. listopadu 1993 se uskutečnilo v Orlamovicích u Moravského Krumlova setkání volyňských krajanů a jejich přátel k uctění památky 50. výročí tragické události v české vesničce Michna-Sergejevka na Volyni. Tehdy, dne 11. 11. 1943, nacisté zavraždili 32 nevinných osob a vypálili řadu obytných domů a hospodářských budov. Na moravsko-krumlovsku dodnes žije mnoho očitých svědků této tragické události, kteří na uvedeném setkání všem přítomným sdíleli svoje zážitky a vzpomínky.

Pietní akt byl zahájen v 9 hodin sv. liturgií v místním pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje. V důsledku nepřítomného počasí i panchyda za umučené a padlé ve druhé světové válce se místo u památníku padlých uskutečnila rovněž v tomto chrámu. K položení věnců od ústředí SČVP a dalších institucí u památníku se účastníci shromáždění odebrali až po skončení církevních obřadů. Poté se všichni shromáždili v místním společenském zařízení ke společnému pohoštění a přátelské besedě. Vedoucí moravsko-krumlovského regionu, pan Alexandr pokračování na str. 2

## Bude repatriace krajanů pokračovat?

Co v této věci Sdružení podniká? Jaký je nyní stav? Stav se ptají členové i nečlenové, z domova i ze zahraničí.

Humanitární akce letos končí a další akce vláda zatím nepředpokládá. Proto se Sdružení v červnu 1993 obrátilo na pana prezidenta, předsedu vlády a předsedu parlamentu s prosbou aby:

1) Parlament přijal novelu zákona o nabytí a pozbytí státního občanství (40/93), která by umožňovala, aby nyní a budoucí repatrianti získávali občanství ČR zdarma a neprodleně po vyvážení z občanství minulého.

2) Vláda zajistila repatriaci Čechů z Kazachstanu jako humanitární akci.

3) Vláda zpracovala a parlament schválil repatriční zákon, který by otázku repatriace řešil systémem.

Odpověď PŘEDSEDY VLÁDY uveřejňujeme v plném znění. PŘEDSEDA PARLAMENTU uložil, aby otázka neprodleného udělení státního občanství černobylským krajanům byla s představiteli Sdružení projednána osobně. Přes Intenzivní a nadějně projednaná nakonec parlament zamítl tu část novely zákona 40/93 Sb., která by umožňovala udělování státního občanství ČR repatriantům bez pětileté čekací lhůty. Sdružení přesto konzultuje s příslušnými státními orgány cesty, které by vedly k vyřešení této bolestivé otázky. O výsledcích budeme informovat prostřednictvím důvěrníků komise

repatriantů z Ukrajiny našeho Sdružení nebo ve Zpravodaji.

S odvoláním na předposlední odstavec dopisu předsedy vlády se Sdružení snaží sledovat stav příprav koncepčního řešení repatriace krajanů. Na základě dosud získaných poznatků našim ZAHRAANIČNÍM KRAJANŮM DOPORUČUJEME:

a) využít toho, že ČR je účastníkem mezinárodní úmluvy o slučování rovin

b) založit v cizině sdružení nebo společnost, která by sestavila žádost, podepsanou všemi, kteří se chtějí vrátit a předložila ji prezidentu, předsedovi vlády, případně předsedovi parlamentu. Opakovat v podstatě postup, kterého použili iniciátoři humanitární akce z let 1991-93.

ZAHRAANIČNÍM KRAJANŮM DOPORUČUJEME:

a) usilovat o návrat do vlasti "na divoko"

b) osobně a písemně INDIVIDUÁLNĚ intervenovat na nejrůznějších úřadech, které beztak bez usnesení vlády nebo repatričního zákona nemohou repatriaci ani individuálně zajistit. Vytrvalé intervence vzbuzují naopak antipatie.

Žádáme naše čtenáře, aby v tomto duchu informovali své příbuzné a známé v zahraničí, pokud se na ně obrátí s žádostí o radu a pomoc. Funkcionáře Sdružení žádáme, aby v žádném případě nepomáhali návratu krajanů "na divoko". Mohlo by to mít velmi neblahý vliv na autoritu Sdružení u státních orgánů. 1. listopadu 1993 Jirf Hofman

## Vladimír Průšek Setkání rodáků ze Zálesí

Dne 16.10.1993 se konalo druhé setkání rodáků ze Zálesí, v Jesenici, v chatě ČSAD Most. Setkání zahájil pan Vohralík a poté vyzval všechny k povstání a uctění jednodinutovým tichem památky všech našich rodáků, kteří se již nemohli účastnit.

Bylo nám tam všem moc pěkně. Dostavilo se i hodně našich rodáků z Moravy. Čas udělal své a proto jsme někdy nemohli ani jeden druhého poznat. Besedovali jsme v příjemném prostředí dlouho do noci. Při tom nám vyhrávala malá kapela - Oldman, Kremla s bubínkem. Kdo chtěl, tak si zatančil.

Za nás všechny chtěl bych touto cestou poděkovat těm, kteří se zasloužili o uspořádání této akce. Jsou to hlavně pan Josef Sahulka, paní Oldmanová ze Soběchleba a pan Vohralík z Moravy, který se stal o organizaci průběhu tohoto dne.

Naší besedy se také účastnil pan Hurt, rodák z České Hulče. Poděkoval za pozvání a vyjádřil potěšení, že se nám podařilo uspořádat takovéto setkání. Dále nás informoval o tom, jak se jim podařilo napsat kroniku České Hulče. Nabídl, že pokud má někdo o tuto kroniku zájem, může si ji ještě zakoupit, protože několik výtisků mají ještě v zásobě. Také se několik rodáků přihlásilo a knihu si zakoupilo.

## JUBILEUM

Letos v listopadu se dožil 70 let náš kanadský krajan **Vladimír Dufek**, který žije v Torontu. Narodil se v Kupčově na Volyni a těsně před válkou začal studovat na křemeneckém lyceu. V r.1944 vstoupil do Svobodovy armády a po absolvování tankového učiliště pro velitele čet v Saratově se v tankové brigádě účastnil bojů při ostravské operaci. Těsně po úderu americké komunistické puči mu za jeho postoje hrozilo zatčení. Zachránil se útekem za hranice a po velmi krutých začátcích nakonec úspěšně zakotvil v Kanadě. Léta působil v radě Za svobodné Československo a v zahraniční Čs. obci legionářské. Po pádu totalitního režimu mohl konečně po více než čtyřiceti letech navštívit svoji vlast, ve které byl letos již potřetí. Do dalších let hodně zdraví mu přeje jeho spoluzáci ze saratovského tankového učiliště a členové pražského regionu SČVP, kteří ho při jeho loňské návštěvě Prahy mezi sebou vřele uvítali.

Irena Malinská, Václav Petříček

## Jan Pospíšil SETKÁNÍ A LOUČENÍ

Sbírka veršů oblíbeného volyňského básníka, ve které mimo jiné vzpomíná na rodný kraj, na mládí, na svoji maminku. Alena Janoušková vyzdobila knížku pěknými ilustracemi. Publikace vyjde v polovině prosince letošního roku, objednávky zašlete obratem do redakce Zpravodaje. Předpokládáme, že knížka vám přijde vhod jako dárek pod stromeček, budeme se proto snažit, abyste ji včas dostali. Chceme vám ušetřit zbytečně drahé poštovné, proto budeme provádět distribuci přes regiony.

Cena knížky by neměla přesáhnout 36 Kč.

PŘEDSEDA VLÁDY  
ČESKÉ REPUBLIKY  
DOC. ING. VÁCLAV KLAUS, CSc.

V Praze dne 3. srpna 1993  
Čj. 29 110/93

Vážení pánové,

k Vašemu požadavku, který se týká zjednodušení postupu při nabytí státního občanství České republiky u osob českého původu, které přesídlily z ciziny zpět, včetně koncepčního řešení repatriace krajanů z ciziny do vlasti, uvádím:

Řešení otázky nabytí státního občanství České republiky přesídlelci z ciziny se předpokládá v novele zákona č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí občanství České republiky. Její návrh již byl zpracován.

Pokud jde o komplexní a systematické řešení otázky repatriace českých krajanů, jsou v současné době zvažovány možnosti České republiky, a to jak ekonomické, tak ve vazbě na mezinárodní závazky, týkající se operativní humanitární pomoci občanům z postizovaných oblastí.

Ujišťuji Vás, že celé problematice je věnována ze strany všech příslušných státních orgánů trvalá pozornost.

S pozdravem



dokončení ze str. 1

PICHRT, při zahájení přivítal nejen všechny hosty z místního regionu, ale i hosty z Brněnska, Šumperku a dalších míst naší republiky. Zejména pak se srdečného přijetí dostalo panu prof. MUDr. Vladimíru DUFKOVÍ, předsedovi SČVP a delegaci pravoslavných duchovních, vedené biskupem olomoucko-brněnským, panem KRYŠTOFEM. Krajanové setkání pozdravily zájmně místní základní školy básní z pera vedoucího regionu pana Pichrta. Citově působivé bylo vystoupení jednoho z dosud žijících pamětníků uvedených tragické události, pana Františka MAZÁNKA, v němž podrobně vylíčil průběh oněch hrůzných okamžiků.

Po společném obědě se pak rozproutila přátelská beseda, do níž přispěli svými vzpomínkami či jinými náměty mnozí z

přítomných. Zajímavé bylo zejména vystoupení předsedy Sdružení pana prof. Dufka, v němž pohovořil o současném dění a problémech ve Sdružení a také o dalších záměrech do budoucna.

Beseda měla opravdu srdečný a přátelský průběh a trvala až do pozdních odpoledních hodin. Je možno říci, že celá akce měla důstojný průběh i když počasí nebylo vůbec příznivé a bylo příčinou některých organizačních změn.

Za zdánlivě vzpomínkové akce si zasloužil srdečné poděkování nejen odpovědní činitelé regionu, ale zejména členové a členky Sdružení se Sborem starších pravoslavné církve z Olbramovic, kteří se postarali o dobré přijetí a bohaté pohoštění všech přítomných. Průběh vzpomínkové akce podal všem důkaz, že na nic a na nikoho není zapomenuto....



Budova ČMS v Lucku (1934).

## 70. výročí vzniku České matice školské na Volyni

Na počest tohoto výročí se konalo, jak jsme již stručně informovali, v Žatci dne 12. června 1993, setkání žáků bývalých českých soukromých škol ve Zdobunově, Omelanaštině, Rovně a Lucku, o které pečovala Česká matice školská na Volyni.

Účastnilo se ho překvapivě velké množství, kolem 300, bývalých žáků, rozestětých po celé

České republice.

Byly zde předneseny dva základní referáty a jeden zdařilý příspěvek.

První, základní projev, patří panu Rostislavu Hlaváčkoví a dva následující pánům Jaroslavu a Rostislavu Chudobovým.

S ohledem na vysokou úroveň přednesených projevů a mimořádný zájem

přítomných o tak věhlasnou instituci, jakou bezesporu ČMS byla, slíbili jsme si, že se o přednesené fakta podělíme také s Vámi, našimi čtenáři. Přílohu tohoto Zpravodaje věnujeme proto v celém rozsahu České matici školské na Volyni.

Vladimír Dufek

Vážení spolužáci, vážení krajané a hosté!

Na den 17. července 1921 byl svolán do Lucka sjezd zástupců Českých obcí na Volyni. Zúčastnilo se ho 135 delegátů. Jeho hlavním cílem bylo založení České matice školské (ČMS). Sjezd zvolil devítičlenný výbor z luckého, rovenského a dubenského okresu, kterému bylo uloženo vypracovat stanovy ČMS. Při vypracování stanov značně pomohl prof. Maximilián Kolaja, ředitel pedagogického institutu v Brně, který v dalších letech často zajížděl na Volyni a vedl zde kursy českého jazyka pro české učitele.

Dne 2. prosince roku 1923 se sešla v Lucku ustavující valná hromada ČMS. Zúčastnilo se jí 192 delegátů téměř ze všech českých obcí na Volyni. Valná hromada schválila stanovy, zvolila čtyřčlenné představenstvo, dvanáctičlenný správní výbor, desetičlennou dozorčí radu a tříčlennou revizní komisi. Předsedou byl zvolen lucký občan, známý podnikatel, Vladimír Prajzler, místopředsedou se stal Josef Vik, tajemníkem Josef Albrecht a pokladníkem majitel známého luckého pivovaru Václav Zeman. Pro zajímavost uvádím, že výše členského příspěvku činila 8 kg žita. Proč členský příspěvek v naturáliích? V Polsku v té době kulminovala devalvace měny a připravovalo se zrušení a výměna doposud platné, ale znehodnocené polské marky za zlotý.

Stanovy ČMS byly vojvodskými úřady zaregistrovány až v roce 1924 a polské úřady neopomenuly si vynutit některé změny v navržených stanovách.

Ze zápisů z jednání jednotlivých orgánů ČMS, které jsou uloženy v Ústředním státním archivu v Praze, nemohu jsem zjistit, které první soukromé školy tato naše organizace po svém vzniku převzala do péče. Zápisu se prostě o tom nezmínují. U všech zápisů z valných hromad chybí zprávy o činnosti za uplynulé období. Je docela pravděpodobné, že byly přednášeny jen z poznámek.

Do začátku druhé světové války pečovala ČMS na Volyni o 13 českých škol - z toho byly 3 školy sedmileté (podle tehdejší klasifikace v ČSR měšťanské). V roce 1938 navštěvovalo tyto školy 610 dětí a vyučovalo na nich 23 českých učitelů.

Státní (polské) školy, v nichž, jen v některých, se několik hodin týdně vyučoval český jazyk, navštěvovalo 2510 českých dětí.

Zajistit chod třídních škol, zabezpečit dostatek financí na jejich provoz a na platy učitelů bylo velmi těžké. Potřebné finance získávala matice, jak se lidově ČMS říkalo, jen z darů - sbírek, prováděných na křtinách, svatbách, pohřbech a různých veselících apod., od občanů z ČSR a některých organizací v ČSR a z členských příspěvků, jejichž výše na člena byla stanovena na dva zlotý.

Dary a členské příspěvky byly pravidelně publikovány v Hlasu Volyně a později v Krajevských listech.

První organizace ČMS vznikla v Kvasilově roku 1922. Jejím zakladatelem byl pan Antonín Perný. Brzo však zanikla, protože nebyla polskými úřady registrována. V roce 1923 vznikla organizace (říkalo se tehdy kolo) ČMS v obci Moskovština, o rok později následoval Boratín, Hlinsk, Teremno, Bakovce atd. V roce 1927 byly již organizace ČMS ve 49 obcích, v roce 1933 v 64 obcích. V roce 1938 počet organizací ČMS kulminoval - bylo jich 66 a členská základna čítala na 2300 členů.

Jak jsem již uvedl, prvním předsedou byl pan Vladimír Prajzler, který po druhé světové válce reemigroval do ČSR, žil několik let v Podbořanech a nakonec ve svých, téměř devadesáti letech podlehl zranění, které zavinil nedbalý řidič auta. Druhým předsedou, po odstoupení pana Prajzlera v roce 1925, byl až do roku 1927 pan Jan Janota z Boratína a třetím a také posledním předsedou se stal pan Vladimír Mesner z Kněhyněv, který žil až do své smrti na Žatecku. Ředitelem ČMS byl od roku 1929 pan Bedřich Šebesta, který se rovněž navrátil do ČSR, ale dnes již, bohužel, nežije. Kancelistou byl od roku 1926 pan J. Vik a dalším spolupracovníkem před druhou světovou válkou zde přítomný pan Rostislav Chudoba.

ČMS však nepečovala jen o české školy, ale prostřednictvím svých organizací také o knihovny a kulturně společenský život, který se realizoval zejména v pěveckých sborech a divadelních

kroužcích. Jak jsem se již zmínil, soustavně pečovala o odborný růst učitelských kádřů.

V roce 1936 byla z iniciativy ČMS ustavena mládežnická organizace nazvaná Sdružení české mládeže. Jejím prvním a také posledním předsedou byl pan Josef Mojdl z Chomoutu, zakládajícími členy pánové Antonín Vacek z Ulbárova, zde přítomní pánové Rostislav Chudoba, Konstantin Vintera z Moskovštiny (nyní občan Pšova u Podbořan) a řada dalších. Tato organizace uspořádala za krátkou dobu svého trvání dva sjezdy a v některých obcích, jako např. v Ulbárově, převzala plně do svých rukou kulturní život na vesnici.

Vážení hosté, vážení žáci a spolužáci bývalých soukromých matičních škol na Volyni, pokusil jsem se shrnout činnost ČMS na Volyni a přiblížit nám všem dobu jejího vzniku, vždyť většina z nás nebyla ještě v té době ani na světě, vzpomenout společně na doby, kdy jsme tyto školy, vybudované z mozolů a potu našich otců a dědů, všichni rádi navštěvovali, vzpomenout všech těch obětavců, kteří již nežijí, ale kteří nám dali velmi mnoho do života, připravili nás na budoucnost i pohnuté doby, které nás čekaly ve druhé světové válce i v letech poválečných.

Z projevu R. Hlaváčka v Žatci



Poslední předseda ČMS pan Vladimír Mesner.

## NEZAPOMENUTELNÉ SETKÁNÍ

Za žáky a učitele bývalé české matiční školy v Lucku puzdravil přítomné tohoto slavnostního setkání žák a pozdější učitel této školy, pan **Jaroslav Chudoba**.

Přestože čas, ten neúplatný správce lidských osudů, vybírá soustavně svou daň, přihlásilo se na toto setkání ještě 92 bývalých žáků lucké školy.

S vděčností a úctou vzpomněl řečník na zemřelé učitele Josefa Kredbu, Aničku Kupcovou a Rostislava Krejčího. Vzpomněl i na ty, kdo v řadách 1. československého armádního sboru v SSSR projevíli na Dukle svou statečnost, odvahu a lásku k vlasti, za níž tam položili své životy. Za všechny jmenoval svého žáka Antonína Valentu, neohroženého průzkumníka, jehož jméno se stalo pojmem a který padl u Liptovského Mikuláše, a spolužáky Vladislava Opočenského, Karla

Šeráka a Bedřicha Opočenského. Poslední dva se proslavili mimo jiné tím, že jako první dorazili se svým tankem na pražský hrad v památných květnových dnech roku 1945. Připomněl, že ve zdařilé publikaci Ženy bojující, kterou vydalo nakladatelství Naše vojsko a kterou připravil kolektiv členek Českého svazu bojovníků za svobodu, je v obsáhlém jmenném seznamu příslušnic naší zahraniční armády i řada jmen bývalých žáků české matiční školy v Lucku.

K úspěchům školy patří jistě i to, že žák a pozdější učitel této školy se stal v roce 1946 vedoucím redaktorem Věrné stráže, zájmového týdeníku volyňských Čechů, a později předsedou Svazu Čechů z Volyně. Mnozí žáci lucké školy a zvláště pak jejich děti vystudovali v Československu střední a vysoké školy a uplatnili se úspěšně ve svém oboru.

Vzpomínka na cestu  
přes Zdobunov  
16. 6. 1935

Reprodukuje se z "Pamětní knihy ČMS a její školy v Lucku."

Jen básníka a spisovatele nám naše škola nedala. O to více si vážíme těch, jako byl Jiří Rébř-Volyňský z Malované, Jan Pospíšil z Hlinska a Marie Stryjová z Dembrovky, autorka pozoruhodné prózy Nad rovinou. I pravoslavný farář Václav Šímek patří k těm, kdo si zaslouží být jmenováni, konstatoval krajan Chudoba. Citoval ukázky z jejich tvorby, které evokovaly vzpomínky přítomných na známý kraj, místa jejich dětství a mládí, na školy a rodné obce.

V závěru svého pozdravného projevu řekl, že každý z nás má své osobní zážitky a zkušenosti, které by vydaly když ne na román, tak alespoň na povídku. Osudy volyňských Čechů jsou miniaturoou osudů českého národa. Máme i své Lidice a Ležáky - Český Malín a Michnu-Sergejevku. Je dobré a správné, že naše současná krajanská organizace Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel připravuje muzeum volyňských Čechů a rovněž dějiny naší krajanské větve na Volyni, která žila v carském Rusku, v Polsku a na Ukrajině v bývalém SSSR.

Jsou setkání, na která zapomínáme dříve, než dozní pozdrav na rozloučenou. Jsou však i taková, která nám nikdy nevyvymizí z paměti. Žatecké setkání žáků bývalých českých matičních škol v Lucku, Rovně, Zdobunově a Omelanštině bude jistě patřit k těm nezapomenutelným.

## ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ v Republice Polské

SE SÍDLEM V LUCKU, UL. PIŁSUDSKIEGO 23a.

dotává školám a jednotlivcům veškeré na Volyni užívané české učebnice, jež má k dispozici vždy na skladě.

**Knihovněm a jednotlivcům doporučuje knihy v cenách mírných.**

\*

Zprostředkovává objednávku časopisů z Československa: Hvězda, Zpravodaj, Mladí, Nový lid, Lidový deník, Krajan, Národní Politika, Pražské noviny, Venkov, Ozvěny, Mladý svět, Malý hlasatel, Milotický hospodář, List paní a dívek, Jas, Širým světem, Národnostní obzor, Vojsná myšlenka, Pestrý týden, Národ, Národní listy, Svoboda, Rádce z Předměstí, Ahoj, Praktický Rádce, Domovina domkařů a maloročníků, Krejčovské „Akademické modní listy“.

Ceník na požádání zdarma.

Vyňato z publikace "Rodinný kalendář Volyňských Čechů 1938", vydala ČMS v Lucku.

Vážený hostě,  
dámy a pánové,  
drazí krajané!

Je mi velkou ctí, že mohu k vám dnes při této významné příležitosti 70. výročí vzniku České matice školské na Volyni promluvit pár slov jakožto bývalý a stále ještě žijící zaměstnanec ústředí této významné kulturní a vzdělávací organizace volyňských Čechů v Lucku pod vedením pana předsedy Vladimíra Mesnera a pana ředitele Bedřicha Šebesty.

Věnuji tuto vzpomínku všem volyňským Čechům, především těm, kteří padli v boji za osvobození "staré vlasti", jak jsme říkali, kteří dnes už odpočívají věčným spánkem, dále těm, kdo pracovali "na národa roll dědičné" ve všech místních organizacích České matice školské v našich volyňských obcích a také vám všem zde přítomným, mezi nimiž bych tak rád našel alespoň někoho z

mých bývalých přátel.

Já se cítím dnes mezi vámi tak trochu jako bílá vrána, jelikož myslím, že na rozdíl ode všech Volyňáků, kteří měli vztahy k ČMS a jejím školám, jsem jedním z mála, který se vrátil domů ze západní fronty.

Prosím, abyste se připojili k mému připtku na počest vašich padlých hrdinů, na památku všech, kdo již dnes nejsou a nemohou být mezi námi, a s přáním úspěchu, optimismu a spokojenosti všem, kdo pracují pro blaho a rozkvět naší nové České republiky.

Připtek pronesený panem Rostislavem Chudobou na setkání žáků bývalých českých soukromých matičních škol na Volyni v Lucku, Rovně, Zdobunově a Omelanštině, konaném dne 12.6.1993 v Žatci.

Před ČMS s vyslancem dr. Jurajem Slávikem z Warszawy (1935).



## Jaroslav Vaculík 70 let České matice školské v Lucku na Volyni

Volynští Češi kladli velký důraz na uchování své národnosti. Hlavní úlohu v tom sehrávalo třináct českých soukromých škol, řízených od roku 1923 Českou matičkou školskou (ČMŠ), podporovanou československým ministerstvem školství a národní osvěty a spolkem Komenský v Praze. Vyržování matičních škol vyžadovalo roční náklad asi 200 tisíc korun. Z této částky zabezpečovaly československé instituce jednu čtvrtinu, zbytek hradila ČMŠ se sídlem v Lucku z členských příspěvků, dobrovolných dávek ze zábav, koncertů a divadelních představení a sbírek v průběhu každoročního matičního týdne. Vybíralo se i při soukromých oslavách, např. svatbách a křtinách. Přesto se ČMŠ nedostávaly finanční prostředky na honorování učitelů a vybavení škol. Toho využívaly polské úřady, které se netajily tím, že nedostatečně vybavené školy uzavřou.

Ještě složitější byla situace v oblasti veřejných (státních) škol. Např. ve školním roce 1932-1933 existovalo na Volyni 16 škol s českým jazykem jako předmětem, 2 školy s vyučovacím jazykem českým a polským a asi 10 škol s českým vyučovacím jazykem. Polská vláda usilovala o to, aby ve východních vojvodstvích existovaly společné školy pro všechny děti bez ohledu na jejich národnost. Podle zákona z 31.7.1924 měl být jazyk menšiny zaveden do školního vyučování tehdy, když o to v daném školním obvodu požádali rodiče nejméně 40 dětí. Autentičnost podpisů však museli potvrdit notář, soud a obecní úřad. Aby získali právo výuky dětí v mateřském jazyce, museli rodiče chodit od úřadu k úřadu, často odlehlejšímu. Místní administrativa si našla i jiné formy nátlaku na rodiče. Žadatelé byli např. prostřednictvím policie zvaní ke školnímu inspektorovi k ověření žádosti. Na rodiče působil i tlak polských nacionalistických organizací. Pokud žádost nebyla podána, výuka probíhala v polském jazyce, i když v obvodu nebyl jediný Polák. Lze uvést řadu obcí, ve kterých české a ukrajinské děti byly nuceny navštěvovat školy s polským vyučovacím jazykem. Část českých

dět navštěvovala polské školy také proto, aby mohla bez problémů přestoupit na střední školu.

Přes snahy polské administrativy o unifikaci školství ve východních vojvodstvích byla jazyková pestrost volyňského školství velká, o čemž svědčí příklad Rovna, kde kromě soukromé české obecní školy ČMŠ bylo pět státních polských škol, několik státních i soukromých židovských obecních škol a čtyři gymnázia, a to polské, židovské, ukrajinské a ruské. Dobové zprávy upozorňovaly, že zatímco v ČSR se polské děti učily všem předmětům ve své mateřštině a

V sousedním Zdobunově sice existovala soukromá škola České besedy se 130 žáky, ale pro nedostatek místa bylo dalších 60 dětí nuceno navštěvovat školu polskou.

Významnou pomocí československého ministerstva školství bylo vyslání učitelů z ČSR na české soukromé (matiční) i veřejné (státní) školy v Polsku. S ohledem na reciproční vyslání polských učitelů na Těšínsko nemohla polská vláda, přes určité tlaky tamních nacionalistů, tuto praxi až do doby Mnichova zastavit. Tak např. v roce 1932 byl na polsko-českou státní školu v Malině přidělen učitel Karel Švarc. Již při jeho nominaci si polské vyslanectví v ČSR zjistilo, že jde o aktivního člena Čs. strany národně socialistické a Sokola. Ve zprávě polského ministerstva zahraničních věcí se uvádělo, že jeho "činnost ve straně je intenzivnější než na poli pedagogickém". Také polské ministerstvo vnitra se stavělo k přijetí učitele Švarce negativně, neboť "nepovažuje za vhodné posilování českých kolonií českým elementem z ČSR". Toto ministerstvo změnilo své stanovisko teprve po sdělení polského ministerstva zahraničí, že odmítnutí Švarce by



český jazyk teprve v dalších letech, polské úřady usilovaly o to, aby se všechny děti učily v první řadě polsky. Předseda ČMŠ Vladimír Mesner poukazyval na skutečnost, že v důsledku výuky v polském jazyce české děti ztrácejí čistotu své mateřštiny.

V tzv. druhém typu, škole polsko-české, probíhala výuka v polském vyučovacím jazyce a byla doplněna 4-5 hodinami češtiny týdně. Podle československého honorárního konzula v Kvasilově, pana Jindřicha Svárovského, by bylo lepší, kdyby ve velkých českých střediscích existovaly čisté české školy, v nichž by se učily pořádně alespoň jednomu jazyku. To se týkalo např. Kvasilova, kde žilo 600 Čechů, ale zdejší škola byla polsko-česká.

### Seznam odborů (kol), rok založení České matice školské v republice Polské.

1923.	1926.
1. Moskovitina	39. Dorehontaje
2. Borazin	40. Hrubovce
3. Hlinsk	41. Dzacznovka
4. Teremo Nové	42. Sklin
5. Bakovce	43. Miodava I.
6. Niva Huhinská	44. Jeszko
7. Ozerany	45. Dembrovka
8. Noviny	46. Spakov Velký a Malý
9. Utkanovka	47. Ojezdec
10. Miodava II.	48. Novo Račin
11. Malin	49. Luck
12. Sofievka I.	
13. Krupa Hranice	
14. Malozaně	1928.
15. Huli	50. Chomnoly
16. Stremovka	
17. Kněžynky	1929.
18. Hulin	51. Martinovka
19. Burlovka	52. Rapatov
20. Novo Kraziev	53. Segievka
	54. Podourkov
	55. Michajlovka
21. Novotavce	
22. Kopce	1930.
23. Matěšin	56. Omeletina
24. Kvasilov	57. Ivančiv Nové
25. Teremo Siazé	
26. Milule	1931.
27. Kupčev	58. Zavidov
28. Zálesi	59. Hulf-Jozefin
30. Mirochiv	60. Ledochovka
31. Rovno	
32. Volkov	1932.
33. Straklov	61. Selnko
34. Utkarov	62. Lipjany
35. Džonč Pole	
36. Mirocin	1933.
37. Podlisky	63. Novoullky Staročeské
38. Buzerai	64. Verbu-Smolnás

negativně ovlivnilo udělení souhlasu Čs. vlády k výjezdu polských učitelů do ČSR. Nic tedy nebránilo Švarcovu působení na Volyni a jeho umístění v Malině. "Než však Malin zvládl", uvádě se v kronice obce, "stálo to mnoho starostí, mnoho návštěv a intervencí u školních úřadů, počínaje školním inspektorem v Dubně a konče ve Varšavě u ministerstva školství, které vyhovělo žádosti....Pro Malin to byla událost a velká radost. Každý se těšil z úspěchu Matice a byl jí vděčen za námahu".

Údaje zpracované do tabulek reprodukuje se z publikace, vydané dne 19. 11. 1933 v Lucku u příležitosti desetileté činnosti ČMŠ.

### IV. Přehled příjmů a vydání České matice školské v republice Polské v letech 1924-1932.

(V letech 1924-1927 vedena byla pouze kniha pokladni, dle které bylo přijato Zl. 23.692,99 a vydáno Zl. 23.306,06.)

	1928		1929		1930		1931		1932	
	příjem	vydání	příjem	vydání	příjem	vydání	příjem	vydání	příjem	vydání
	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.	Zl.
Podpory od ministerstva školství ve Varšavě	3.000—	4.500—					1.795 60			
Podpory z Československa					6.387 55		14.352 81		15 058 05	
Členské příspěvky	1.677—	2.561 36			874—		1.755—		1.785 67	
Příspěvky od odborů s matiční školou							2.560—		6.880—	
Sbírky a dary od krajanů v Polsku	4.838 98	3.960 34			1.679 02		5.288 44		8 061 66	
Zisk z komis. prodeje knih a časopisů	976 75	194 70			2.936 96		2.954 77		2 064 62	
Koncese klubová a kinová	2.043 87	1.752 50			955 60		241 80			
Výpavy do Československa		1.649 15					144—		337 05	
Neptedvidané	390 86				22 20					51—
Matiční školství		3.100—		4.500—		1.852—		12.751 48		19 938 99
Podpory škám na učitelských ústavech								230—		780—
Administrace		8.603 52		10.250 29		11.619 31		12.244 30		11.587 45
Amortizace inventáře						292 04		425 42		392 46
	12.927 46	11.703 52	14.618 05	14.750 29	12.855 33	13.736 35	29.092 42	25.651 20	34.187 05	32.749 50

## Ludmila Benešová

## Moje vzpomínka na naši českou školu v Lucku

Je z roku 1985. Tehdy jsme jeli vlakem Družby na Volyn. Jely jsme s bývalou spolužačkou Věrynkou Brymkovou-Bělikovou a s námi jeli naši manželé. Jeden den z tohoto zájezdu byl věnován návštěvě města Lucka. Když jsme přijeli do Lucka, rozhodli jsme se navštívit rodnou obec Moskovštinu, vzdálenou asi 25 kilometrů. V rodné obci jsme pobýli jen krátce a odpoledne jsme se zase vraceli do Lucka, abychom navštívili naši školu. V recepci hotelu Ukrajina jsme si zjistili, že bývalá ulice J. Pilsudského se nyní jmenuje Krasnoarmějskaja, najali jsme si taxi a jeli hledat tu naši školku. Chvilku jsme bloudili, ale hned na to jsme uviděli bývalou polskou chlapeckou školu, kolem níž jsme měli vyšlapanou cestičku ke škole naší. Přišli jsme k našemu vchodu kde tabule hlásala, že je to Oblastní učitelský doškolovací ústav. U naší školní budovy je přístavba, která slouží jako internát.

Když nás uviděla paní konající službu, vyšla nám vstříc. Ohlásily jsme se, že jsme bývalé absolventky této školy, přijely jsme vlakem Družby po 40 letech, že jsou zde tak velké změny, že Luck nepoznáváme. Ptaly jsme se na naši spolužačku Milušku, která zde je také zaměstnána. Paní nám sdělila "Milušky zděs sěvodňa nětu, Miluška išla vstrečat rodných". Taktéž naše spolužačka Mařenka Kudrnová v této škole učila i je mimochodem už v penzě, s tou jsme se také nesetkaly. Naše zraky též zalétly na Krojnštejnovou zahradu, která byla v sousedství naší školy, kde každoročně v této rozkvetlé zahradě se konaly oslavy matek. Stály jsme pod okny naší bývalé třídy a vzpomínaly jsme - přesně u tohoto okna jsem seděla s Miládkou Cimbálovou z Niv Hubinských, Věrynka zase v druhé řadě s Mařenkou Činkovou z Českého Malína. Ta milá

po schodišti dolů a tam jsme se zastavily u dveří, říkaly jsme si: tady byla úřadovna Matice a tady byl sál, byly tam krásné světlé parkety, v tom sále se konaly veškeré slavnosti, hrály se divadelní hry, konaly se reprezentační plesy, zábavy, tančili jsme v národních krojích Českou besedu. Nám dětem tento sál sloužil jako tělocvična. V pohádkách se mává kouzelným proutkem - nám dotyčná paní otočením klíče otevřela dveře do tohoto

záležitostech, při pohřebních hostinách, tam všude se konaly sbírky ve prospěch Č.M.Š. Takovými největšími sponzory byli majitelé pivovaru (který byl krásně vidět od naší školy), dvě české rodiny Zemanovy a Malinských - jim vděčíme za mnohé. V Kvasilově byla redakce jediného českého týdeníku, který se jmenoval Hlas Volyně, kde se mimo jiné tyto sbírky zveřejňovaly. Vzpomínaly jsme na náš učitelský sbor, na



Česká matiční škola v Lucku.

sálu. My jsme ve velkém údivu spatřily naše stolečky (my totiž v naší lucké škole jsme neměli ve třídách lavice, ale krásné hnědé stolečky uspořádané jako lavice a u nich hnědé židličky). Tyto stolečky stály ve vzorných řadách v přednáškovém sále. Byly jsme vyzvány: "Jen vstupte, usedněte k těm vašim stolečkům a vzpomínejte". Kladly jsme si otázku, je to skutečnost a nebo sen? Stolečky jsme pohládily, my jsme přežily a vy stolečky jste obstály, nikdy by nás nenapadlo, že se po tolika letech ještě setkáme. Byly jsme vyblázněny, jen vzpomínejte. Setřely jsme sízičky a vzpomínaly jsme. Říkaly jsme, ať se nám nedíví, že jsme chtěly ještě jednou překročit práh této školy - že máme na tuto školu tak mocné vzpomínky na naše krásné bezstarostné dětství. Když jsme tuto školu vychodily, zkrátka na to vzplanula druhá světová válka, která pohltila naše nejkrásnější mladá léta. Ty milé ženy nám naslouchaly a říkaly, že se nám nedíví a pobízely nás, jen vzpomínejte. Tak jsme vzpomínaly, že tato škola byla soukromá česká škola s vyučovacím jazykem českým, polský jazyk se vyučoval jako předmět. Řídící pan učitel byl z Československa. Tudíž, že tato škola byla majetkem české menšiny žijící na Volyni! Tato škola byla postavena z takových drobných darů a sbírek, výtěžky z divadelních představení a zábav byly věnovány na Českou matiční školskou. Ale i všude tam kde se sešla rodina a přátelé při křtinách, svatebních hostinách, ale i při těch nejsmutnějších

naše spolužačky a spolužáky, hlavně z Českého Malína, s kterými jsme zde prožili naši školní léta, kteří pak zahynuli onoho 13. července roku 1943. Když jsme byly v tom nejlepším vzpomínání objevily se ve dveřích náš taxikář se slovy: "Mně už končila robota, u meňa už svobodnoje vremja, ja ujezžaju" - takže jsme do úřadovny Matice už nenahledly. Poděkovaly jsme těmto milým ženám za nezapomenutelný zážitek. Vrátily jsme se do hotelu Ukrajina a večer jsme se vracely zpět do Rovna. Druhý den jsme se zúčastnily trznyn v Českém Malíně. Doma jsme své zážitky vyprávěly už jen svým dětem a vzpomínaly jsme na své rodiče.

Proto bych chtěla při této příležitosti vzpomenout všech našich rodičů, prarodičů, všech volyňských vlastenců, buditelů a písmáků, všech dobrých pracovníků a obětavých lidí a v neposlední řadě všech učitelů, kteří touto krásnou a vznešenou myšlenku založení České matice školské iniciovali. Nehleděl na své pohodlí ani na finanční stránku, ani na těžkosti s kterými se jistě setkávali. Ale mysleli na budoucí generace - tudíž mysleli i na nás! Jim patří především naše hluboká úcta a dík, ať už odpočívají na vzdálených volyňských hřbitovech, i těch s mohylami rozsetými po dukelských pláních, ale i těch v draze vykoupené zemi České. Všem jim patří naše hluboká úcta a dík za to, že my dnes tady jsme a za to, že jsme takoví, jací jsme!



Paní Alena Janoušková z Roudnice n/L je autorkou grafické výtvarnosti příležitostných dopisních obálek.

paní s úsměvem dodala: "A chtěly byste se tam podívat?" To bylo naše velké přání! Paní zjistila, že klíč od naší školní budovy nemá, neboť ho půjčila paní učitelce, která si připravuje nějakou práci. Telefonicky ale vše zařídila a zvala nás ke školnímu vchodu. Dotyčná paní učitelka nám otevřela a mile nás uvítala slovy: "Jen se pojďte podívat do té vaší třídy". Společně jsme prošly celé poschodí, všude bylo krásně čisto, neviděly jsme nikde nic poškozeného. A v té naší sedmé třídě byl "kabinět direktora", tedy - ředitelna. Sešly jsme

## Naďa Smetanová

## NA SENKEVIČOVCE

Obec Senkevičovka byla založena až po první světové válce. Bydleli tam převážně Poláci, Ukrajinci a židovští obyvatelé. Českých rodin tam bylo jen dvacet šest. Od roku 1922 se v obci začalo se stavbou železnice Lvov - Luck s místním nádražím a současně tam vznikla i řada obchodů, dílen a hostinců.

Nedaleko nádraží byl vystavěn ze sbírek pořádaných i mezi českými katolíky kostel vysvěcený v roce 1935. Varhaníkem tam byl kupičovský rodák Jaroslav Židlický. Když za války banderovci obec zapálili, shofel i kostel.

Za války bylo v Senkevičovce sídlo krelsandwira Hampla, sudetského Němce a sídlo tam rovněž trestné komando, které pořádko nájezdy na okolní vesnice, kde vraždilo a zakládalo požáry. Pod jeho ochranu se před banderovským vražděním utkali Poláci.

V r. 1942 Němci povraždili židovské obyvatelstvo. V noci přijelo z Lucka popravčí komando, obklíčilo Senkevičovku a ráno začalo vyháňat židy z jejich domovů a shromažďovat je na jednom místě. Nám zabouchali "šucmani" (ukrajínští policisté) na dveře a nařídili lehnout si na zem a zakázat chodit ven, nebo jen k oknu, jinak že budou střílet. Dva z nich zůstali u nás na dvorku a odtud pak zastřelili moji židovskou spolužačku, která se svým otcem běžela k nám se schovat. Obě mrtvolky ležely potom několik dní kousek od našeho plotu, než je konečně zakopali do země. Já jsem se na ty mrtvé šla podívat, ale to jsem neměla dělat. Každou noc se mi pak zdál hrozný sen. Měla jsem totiž postel

pod oknem a zdálo se mi, že na to okno fuká žid, celý zakrvácený a říká: "Pojd' Naďo k Chanle, ona tam pláče". Začala jsem vždy ze spaní křičet, až jsem se z toho probudila. Přestalo to až když tatínka napadlo odstěhovat mi postel od toho okna pryč.

Ale abych se vrátila k tomu vraždění Židů. Němci posbírali mladé muže, Čechy i Ukrajince a zahrnili je k lesu vykopat jámu a udělat do ní schodek. Pak tam ty židy začali svázat, nařídili jim lehnout si na zem obličejem dolů, potom vždy jich odpočítali pět, ti museli vstát, svléknout se do naha, sejít po schodech do jámy a lehnout si vedle sebe. Střílel je jeden Němec ranou do týla, jen mu vyměňoval vystřílenou pistoli za nově nabitou. Musela to být hrozná scéna, když ti živi si museli lehat na mrtvé a stromávat se jako klády. Ten den jich tam postříleli kolem dvou tisíc.

V roce 1943 to začínalo být nebezpečné pro Poláky i na Senkevičovce a tak se všichni začali stěhovat do Lucka. Ten den, co se stěhovali, málem přišel o život můj tatínek. Protože jsme domů měli štěpařskou školu a většín sad, dělal můj tatínek jako odborník agronomy - pomoloğa a nemohl proto ani vidět ulomenou větev. Ten den, co se Poláci za doprovodu Němců stěhovali ze Senkevičovky do Lucka, se na stromech již červenaly zralé třešně. A tak jeden Polák, nějaký Křižanovský, se svým naloženým vozem zastavil pod jednou třešňou, začal z ní odlamovat větve a házet je na vůz. Náhodou kolem šel můj tatínek a požadoval na Poláka, aby přestal ty větve odlamovat, že těch třešňin si může i bez toho

natrat kolik chce. Polák se rozzlobil a nebyť těch okolo, tak tatínka zastřelil. Tím však ta jeho zloba nekončila. Ještě třikrát se Křižanovský ve společnosti Němců na Senkevičovce objevil a hledal vždy tatínka s vyhrůžkami, že ho zabije. Ale nezabil ho, osud to zařídil jinak. Při další návštěvě Senkevičovky byla skupina s Křižanovským při zpáteční cestě přepadena banderovci a při přestřelce byl Křižanovský zabit.

Když se Němci ze Senkevičovky definitivně odstěhovali do Lucka, přijel v noci banderovci a obec vypálili. Všechno shořelo, zůstalo jen pár domků, ve kterých bydleli Češi.

Ale abych nepsala jen o smutných příbězích, tak něco trochu veselejšího. Po válce, před odjezdem do Čech, jsme chodivati tančovat. Hrávala nám česká kapela z Nhvy Hubinské s kapelníkem, který se, myslím, jmenoval Šobek nebo Cimbál. Občas se to neobešlo bez střílení. Přítomní Rusové se opili a pro nic za nic se začali prát. A kdyby jen to - začali hned vyhazovat "nagany" a už se střílelo. Jakmile to začalo, ostatní, včetně muzikantů, vyskákali okny nebo dveřmi, kdo kam měl blíž. Já s kamarádkami jsem obvykle utíkala za vysoký železniční násep a tam jsme po zahnutí čekaly na skončení střelby. Když utichla, tak muzikanti venku zahráli "marš" a my se pak wracely do sálu, kde se pokračovalo v tanci. Pokaždě to však neskončilo tak dobře. Dopltili na to jednou Rus, kterého stříleli do břicha a on pak zemřel. Když na to teď vzpomínám, tak si říkám, že to tam vypadalo hůře než na Divokém západě.

## Jaroslav Perný PĚSTOVÁNÍ CHEMELE NA VOLYNI

Chmel na Volyni se začal pěstovat koncem minulého století. Ve východní části Volyně, v Odkolku, dostali sadbu chmele, ale byla nějaká divoká, všechny hlávky byly proseté a teprve několikaletým patřičným šlechtěním se vypěstovala dobrá odrůda chmele, tzv. "Odkolek", který se vyrovnal evropskému chmelu.

V Kvasilově dostali dobrou sadbu. První chmelnice byly tyčkové. Chmel se sušil na rákosových lískách vzduchem. Vždy po dvou hodinách se lískou prudec pohybovalo, aby sušení lépe probíhalo. Vrstva chmele v lísce byla 3 až 6 cm silná a chmel prosychal pozvolna. Bylo to levné sušení, avšak zdlouhavé. Při tehdejších malých plochách chmelnic to však tolik nevadilo. Z tyčkových chmelnic se nejdříve chmel přímo na tyčkách vozil domů a teprve později se česalo hned na chmelnici.

Protože se chmel tenkrát dobře platil (20 až 25 rublů za pud, tj. za cca 16 kg), plochy chmelnic se rychle zvětšovaly a pěstitelé začali stavět "sušky" tepelné. Nad vyhřívacím zařízením byla napnutá drátěná síť, po které se mohlo i chodit. Na ní se nasykala silná vrstva chmele a ten se pak lopatou obracel. Pochopitelně, že sušení pak bylo pohodlnější i rychlejší. Chmel byl různé kvality a podle ní byl také placen. Aby odměňování pěstitelů bylo spravedlivější, byl v Kvasilově založen chmelářský spolek, který se také zabýval prodejem chmele. Chmel se sířil, ručně přebíral a balení dodával přímo do pivovaru. Balil se do silných jutových žoků a platil se také o 5 až 15 rublů více. Později se objevily sušárny systému Linhart se dvěma až třemi

sušicími plochami, které na Volyni vyráběla a montovala firma Svárovský z Kvasilova. Plochy chmelnic se rychle rozšiřovaly a před první světovou válkou byla v Kvasilově jejich výměra již 105 ha. Pěstování chmele se tenkrát věnovala velká pozornost a vyskytovaly se případy, že sedlák svoje pozemky až na 4 ha pronajal a na zbylé výměře pěstoval na 2 ha chmel. To se již stavěly solidní chmelnice, tzv. "drátěny". Dubové nebo akátové sloupy se zakopávaly do hloubky asi jeden a půl aršinu (zhruba jeden metr) a rohový dva aršiny. Vodící drát býval mnohem silnější a sloužil 10 až 15 let.

Průměrný výnos býval až 13 centů z 1 ha, kde bylo 72 kopy chmelové sádky. Škádci se vyskytovali jen ojediněle. Již zakládání chmelnic se věnovala velká pozornost. Plocha pod chmelnicí se zaměřila do sponu (chmelové řádky na chmelnici) asi 2 aršiny. Jamky pro chmelovou sádku se kopaly do hloubky 80 cm a vždy vrchní úrodná zem se házela do předchozí právě vykopané jamky, ve které se ještě naskládaly dvě vrstvy hnoje, kterého se na hektar spotřebovalo asi 600 metráků. Potom se to rozrovnalo a znovu rozměřilo a pak se zasázel chmel a z takto připravené chmelnice se již prvním rokem sklídilo 3 až 5 centů chmele. Takto slibně se rozvíjející chmelářství narušila první světová válka, kdy po 2 roky se chmel nečesal. Někdo chmel prostě podřezal a uschoval ho, jiný ho po příchodu mrazů sklepal na zem a protože chmelnice se udržovaly čisté, tak se chmel na zemi jednoduše smetl koštětem. Někteří podřezaný chmel svažovali do otypek a doma ho cepy vymílali, nebo ho později

česali. Za česání se muselo platit obilím, protože peníze byly znehodnoceny inflací. Takže první den se česalo a druhý den se mlátilo obilím, aby bylo čím za česání zaplatit. Očesaný chmel se domů vozil až v noci, protože ve dne hrozilo zabavení koní vojskem.

V rušení chmelnic napomáhala i vojsko, které používalo sloupy k budování krytých zákopů. Během první světové války se zrušilo asi 75% chmelnic. Po válce se "smetený i mlácený" chmel prodával za velké peníze. Ovšem, nejdříve se musel prosit, aby v něm nebyl písek a prodával se po 18 US dolarech za pud. Protože ceny chmele rychle stoupaly, tak se hned začalo s obnovou chmelnic a např. v Kvasilově v roce 1925 již bylo 105 ha chmelnic. Chmel se v té době prodával na stojato a kdo s prodejem počkal na jaro, tak za pud dostal 20 až 25 zlatých rublů. Kupci, kteří koupili chmel na stojato, pak hládali "svoje" chmelnice a sledovali kvalitu prováděných prací. Největší plochu chmelnic v Kvasilově měl Jan Jandura - 26 ha. Když ho jednou navštívil pan Oswald z čs. výzkumného ústavu chmelářského a shlédl jeho chmelnice, které byly právě před sklizní, tak prohlásil "tohle by měli vidět žatečtí chmeláři" - tak se mu ty čisté nezaplevelené chmelnice líbily.

Tím, že se chmel začal prodávat na stojato, tak chmelářský spolek pozbyl na významu a zanikl. Ceny chmele byly vysoké ještě v roce 1929. V roce 1932 se platilo 18 zlotých za 50 kg chmele a to postačilo tak na úhradu nákladů spojených s jeho sklizní. V té době se na Volyni zrušilo asi 80% chmelnic.

\* 1 cent = 50 kg

## SETKÁNÍ V REGIONECH

## Chomutovsko

Již potřetí se sešli krajané tohoto regionu v příjemném prostředí okresního kulturního střediska v centru Chomutova. Setkání organizovala vedoucí regionu paní Jiřina KAČEROVÁ se skupinou spolupracovníků a spolupracovníků, za vydatné pomoci tajemníka okresního výboru SBS pana Píuka NARVY a podpory přednosti okresního úřadu pana dr. Jiřího KULHÁNKA. Kulturní pořad, který převážně zajišťovala členka výboru, paní Ludmila ROSENDORFOVÁ, byl jedinečný. Úvodem paní Olga KADAVÁ z Kvasilova přednesla báseň Jana POSPÍŠILA "Vzpomínka na ruce učitelovy". Bylo to živé seznámení s tvorbou tohoto volyňského básníka a hudebníka, jehož sbírku básní chce Sdružení vydat letos "pod stromček". Učitelky a učitelé hudební školy v Chomutově (někteří jsou přímými potomky Čechů z Volyně) loni před vánočními vystoupili na setkání s pásmem vynikajících málo známých vánočních písní a koled. Letos sáhli hodně hluboko do pokladnice lidových písní českých, moravských a nechyběla ani východoslovenská karička. Za klavírního doprovodu pana FALTUSE pak paní Ludmila Rosendorfová skvěle zazpívala řadu operních árií a písní na texty básníků českých a ruských. Manželé ČERNÝCH, kteří působí na hudební škole v Jirkově, zazpívali známé i méně známé zádušné ukrajinské písně a jednu národní českou. Na závěr pak, opět jako loni, nadchla účastníky šestiletá Halinka PETRUŠČENKOVÁ, "repatriantka" z Malinovyky, tentokrát náročně žertovnou ukrajinskou písničkou. Sklidila takový potlesk, že se jí schylovalo k volání po přidávku. Chvála patří nejen mamince, ale i panu učitel Černému z Jirkova. O projevech jen krátce. Tajemník okresního výboru SBS zdůraznil, že Sdružení a SBS jsou organizace velmi blízké zejména svými humanitní cíli. Informoval, že SBS chystá v okresním měřítku akce k 50. výročí vstupu Čechů z Volyně do Svobodovy armády. Nabádal, abychom morální všelidské hodnoty a lásku k vlasti neprojevovali jen na slavnostech, ale především ji vštěpovali svým potomkům. Vyprávění babičky nebo dědečka může mít na vnoučata lepší vliv, než přednášky odborníků. Přednostou OÚ pan dr. Jiří Kulhánek se omluvil - právě přivezl z porodnice svoji ženu se synem Janem. Paní Danuše KOLÁŘOVÁ z MÚ v Jirkově připomněla, že krajané od Černobylu požívají v Jirkově vážnosti a že MÚ se jim snaží pomáhat jak jen může. To pak tajemníkovi Sdružení potvrdily v "besedě u stolu" repatriantky z roku 1991 a 1992. O činnosti

ústředí Sdružení informovali a dotazy zodpověděli V. Petříček a J. Hofman. Za velmi zdařilé setkání 110 krajanů patří dík organizátorům, dále ženám z regionu, které napekly množství různých dobrot, ale také OÚ a OV SBS, které přispěly k jeho hmotnému zabezpečení. Nechyběla ani finanční sbírka - hlavně díky černobylským dárčům, kteří přispívali většími částkami. Celkem bylo vybráno 2150 Kč.

JAN

## Mohelnicko

Národní tradice se nám vrací

K 75. výročí vzniku československého státu, uspořádal 28. října "Svaz bojovníků za svobodu" spolu se "Sdružením Čechů z Volyně a jejich přátel" a Městským úřadem Mohelnice oslavu, která se uskutečnila u pomníku "Obětem 2. světové války" na náměstí Míru v Mohelnici. Oslava začala položením věnců a kytic k památníku. Dále předseda Svazu bojovníků za svobodu pan Jan ZAPLETAL vzpomněl padlých a umučených 1. a 2. světové války. Hlavní projev za Městský úřad o významu 28. října přednesl pan profesor KRŮPKA. Za SCVP promluvil a obětí z řad volyňských Čechů v 1. a 2. světové válce vzpomněl pan Josef RĚBL. Akce se zúčastnilo asi 200 občanů z Mohelnice a okolí, zástupci Městského úřadu a delegace okresního výboru Svazu bojovníků za svobodu ze Šumperka. Poděkování patří především panu starostovi Kavířkovi, který nám při přípravách oslavy vyšel vstříc a panu profesorovi Krůpkovi za pěkný projev.

Emilie Jarmarová

## SMUTEČNÍ OZNÁMENÍ

Ve věku 61 let nás dne 13. srpna 1993 navždy opustila naše krajanka paní **Marie Mašatová** z Chomutova, narozená v obci Dlouhé Pole na Volyni.

Dne 19. října 1993 ve věku 76 let odešel navždy náš krajan pan **Miloslav Šitař** z Údlíc v Chomutova, narozený v obci Dlouhé Pole na Volyni.

Za chomutovský region  
Jiřina Kačerová

V minulém čísle Zpravodaje jsme popřáli jubilujícím krajanům z Dražovic na Vyškovsku. Bohužel, našeho blahopřání se již nedočkala nejstarší z nich, praprababička, paní **Aižběta Krčmová**, která nás navždy opustila dne 5. října 1993 ve věku 95 let.

Za celou rodinu a vyškovský region  
Libuše Krčmová

Čest jejich památce!

## DARY

## Na fond Sdružení:

Krajané z regionu Teplice přispěli částkou ve výši 1400 Kč, Žofie Hamáčková s vnučkou z Čekovic 200 Kč, Jiří Šutt z Prahy 150 Kč. U příležitosti setkání rodáků z volyňského Zálesí bylo darováno 500 Kč.

## Na tiskový fond:

U příležitosti krajanického setkání 7. 11. 1993 v Chomutově přispěl jeho účastníci na fond částkou ve výši 1000 Kč. Na tomto setkání přispěly navíc ještě tyto dárnky: Věra Opatrná ze Železného Brodu 200 Kč, Marie Zavadilová z Droužkovic 200 Kč, Marie Zelenková z Račetic 150 Kč, Marie Hamáčková z Chomutova 100 Kč, Marie Zemanová z Chomutova 100 Kč, Ludmila Rosendorfová z Chomutova 50 Kč, Olga Šitařová z Chomutova 50 Kč, Světlana Němcová z Chomutova 50 Kč.

Rodáci z volyňského Zálesí na setkání v Jesenici přispěli částkou ve výši 500 Kč.

Žofie Hamáčková s vnučkou z Čekovic 100 Kč, Václav Srb z Jaroslavic 150 Kč, Věra Andrlíková z Karlových Varů 100 Kč, Vladimír Rajchert z Karlových Varů 100 Kč, Anna Maroušová - Tyrkova z Prahy 100 Kč, dr. Václav Mastný z Prahy 100 Kč.

Všem dárčům děkujeme.

## Blahopřání

Dne 25. 11. 1993 se náš krajan, ppor. **Jaroslav Prošek**, původem z Malované v okr. Mlynov, dožil požeňaných 80 let. Jako příslušník Svobodovy armády se v protitankové brigádě zúčastnil karpatsko-dukelské operace. Do dalších let hodně zdraví a elánu mu jménem regionu Frydlant přeje  
Evžen Silný

## Nepřehlédněte

Všem, kteří si do své knihovny zakoupili kroniku "Vzpomínka na rodiště Strakov český" sdělujeme, že do seznamu příslušníků 1. čs. armádního sboru v SSSR ze Strakova Českého, uvedeného v příloze č. 2 této publikace, omylem nebyla zařazena tato jména:

Čet. **Vladimír Vazně**

Des. **Josef Vazně**

Svob. **Antonín Kuděj**

Vydavatelé kroniky se za tento nedostatek velmi omlouvají.

Věra Suchopárová

## Omluva

V minulém Zpravodaji jsme mezi dárci uvedli paní Věru Kloboučnickovou z Teplíc. Jedná se však o paní **Věru Kloboučnickovou**, která na fond Sdružení přispěla částkou 300 Kč. Omlouváme se a současně děkujeme jí i ostatním dárčům, které jsme uvedli v čísle 8/93 Zpravodaje.